

Technická norma prevence kriminality na školách a školských zařízeních – nový nástroj k ochraně jednoho z možných měkkých cílů pro jejich zřizovatele – obce a kraje

Úvodem

Zejména v zemích západní Evropy (a v dalších vyspělých demokratických zemích) v posledních letech významně vzrostla **hrozba teroristických útoků**, a to především **na tzv. měkké cíle**, které jsou veřejnosti přístupné a koncentruje se v nich větší množství osob (např. školy, nádraží a prostředky hromadné dopravy, nemocnice, sportoviště, památky, náboženská místa). V rámci řešení tématu ochrany tzv. měkkých cílů je možné **se podílet na preventivních aspektech zajišťování bezpečnosti** těchto míst, a to zejména prostřednictvím prvků situační prevence.

Jednou z částí ochrany měkkých cílů – problematikou Bezpečných škol – se Ministerstvo vnitra též zabývá. Konkrétně jde o vznik nové preventivní normy **ČSN 73 4400 Prevence kriminality – řízení bezpečnosti při plánování, realizaci a užívání škol a školských zařízení** s cílem vytvořit základní bezpečnostní standard, který byl velmi očekáván.

Tuto normu (ČSN 73 4400:2016) vypracovala v rekordním čase Technická normalizační komise TNK 148 (za velkého přispění odborníků z MV ČR a dalších členů Poradního sboru ministra vnitra pro situační prevenci kriminality) “Prevence kriminality a ochrana obyvatel“ jako možnou odpověď na řešení problematiky ochrany jednoho z měkkých cílů – škol a školských zařízení.

Norma navazuje na řadu evropských norem „Prevence kriminality prostřednictvím navrhování budov, objektů a území“. Zabezpečení škol a školských zařízení je v oblasti bezpečnosti jednou z hlavních priorit resortu MV.

Jedním ze stěžejních úkolů při navrhování a snižování rizika kriminality a antisociálního chování ve školách a školských zařízeních (dále jen „školy“) je řízení bezpečnostních rizik. Kvalitní řízení bezpečnosti při plánování, realizaci a užívání budov škol je závislé na provedení systému řízení rizik a jeho zásadním procesu posouzení rizik. Návrh a realizace bezpečnostních opatření fyzické ochrany by měl eliminovat nebo snížit nežádoucí rizika.

Příčiny kriminality a antisociálního chování jsou předmětem zkoumání již řadu let. Existuje mnoho faktorů, které ovlivňují jejich výskyt v dané oblasti či objektech. Sociálně ekonomické faktory ani lokální specifika nejsou předmětem této normy. Společným vodítkem všech opatření je ztížení nebo omezení neoprávněného vstupu do objektu školy.

Většina trestných činů je spáchána v důsledku toho, že pachatel může využít pro páchaní trestné činnosti ve školách snadnost přístupu

do objektu či areálu, možnost úkrytu, neexistenci jednoznačného vymezení veřejného a privátního prostoru, nedostatečnost osvětlení, nevhodnost architektonických úprav a stavebního řešení budov a terénu. Tyto faktory spolu s dalšími přispívají k zranitelnosti chráněných zájmů vůči vnějším rizikům.

Posouzení rizik kriminálního a antisociálního chování, včetně návrhu a implementace bezpečnostních opatření, je základním cílem této normy. Tato norma upravuje zásady a návrhy pro plánovače, projektanty, zřizovatele, ředitele, zaměstnance školy i další zainteresované strany.

Nová norma pomáhá k orientaci ve značném množství technických doporučení, norem, vyhlášek a zákonů tím, že v jednotném dokumentu odkazuje na potřebné materiály pro školy. Tímto eliminuje fakt, že koncepční řešení bezpečnosti škol je při prvotním plánování výstavby či rekonstrukci často opomíjeno.

Řízení bezpečnosti je nedílnou součástí řízení jakékoliv organizace, k problematice bezpečnosti je nutné přistupovat odpovědně, v souladu s požadavky dnešní doby a s aktuální bezpečnostní situací, což je pro obce a kraje jako zřizovatele škol základním mementem. Základem u všech opatření **je a bude, aby se nepovolaná osoba nedostala do objektu školy, tedy prevence!**

1. Jak důležité je bezpečí?

Pocit bezpečí je jednou ze základních potřeb občanů a jedním ze základních parametrů spokojenosti. Abraham Maslow (USA) definoval základní stupnici lidských potřeb a odborníci z oblasti psychologie a příbuzných oborů jí věnují poměrně velký prostor. Maslow seřadil lidské potřeby hierarchicky podle důležitosti. Potřeba bezpečnosti je definována jako jedna z nejzákladnějších potřeb. Bezpečnost a ochrana jsou zakotveny v čl. 12 Listiny základních práv a svobod a jsou součástí ústavního pořádku v ČR. Důležitým segmentem bezpečnosti je bezpečnost škol. V těchto zařízeních je logicky rodiči dětí bezpečnost předpokládána a vyžadována.

2. Bezpečnostní incidenty v ČR

Vývoj událostí a bezpečnostní situace v Evropě, přibývající mimořádné a krizové události v oblasti škol i v České republice **by měly vést zřizovatele (obce a kraje) k zavedení zvýšených bezpečnostních opatření, a to již při plánování výstavby a rekonstrukce.**

Fakta o incidentech ve školách mimo Českou republiku, ale i v českých školách ukazují znepokojivý trend. V roce 2014 ve Žďáru nad Sázavou psychicky nemocná žena napadla studenty a jednoho z nich zabila. V září 2016 v Teplicích policie odhalila žáka, který vyhrožoval, že školu vystřílí. V listopadu 2016 v Kralovicích na Plzeňsku vyhrožoval

student střední školy zbraní přímo při vyučování. V roce 2009 sedmnáctiletý student gymnázia v Novém Bydžově na Královéhradecku chystal bombový útok na školu. Výše popsané útoky nejsou zdaleka jediné zmapované.

Školy, školky a školská zařízení procházejí v posledních letech řadou zásadních stavebních rekonstrukcí, včetně výstavby nových školských zařízení. Z hlediska bezpečnostních opatření většina projektů na výstavbu a rekonstrukce nesplňuje požadovaný standard.

3. Nová norma – proč?

Řada projektů na rekonstrukce a výstavbu není schopna vnímat bezpečnost jinak než jako pouhou ochranu vnitřních / vnějších prostor proti krádežím a vandalismu. Stejně je tomu i při vlastním provozu těchto zařízení.

Při projekční přípravě často neexistuje **kvalitní a kvalifikovaná** koordinace mezi stavbou a jednotlivými dodavateli například mechanických bezpečnostních prvků, dveří certifikovaných v odpovídající bezpečnostní třídě, zámkovými systémy, dodavateli plotů a vjezdových systémů, dodavateli elektronických systémů **a vazbou na požadovaný bezpečnostní režim a standard školského zařízení.**

Nedůsledná koordinace se negativně projeví při vlastní výstavbě nebo rekonstrukci. Zvýšený tlak na bezpečnost vedl Ministerstvo vnitra, odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality, aby iniciovalo vznik nové normy ČSN 73 4400.

Vnímat bezpečnost jakou souhrn stavebně-technických a organizačních opatření s dopadem na různé dodávky stavby, a to již na úrovni projektové přípravy, je smyslem normy ČSN 73 4400. Norma je od 1. září 2016 platná.

4. Cíle ČSN 73 4400

Jedním ze stěžejních úkolů při navrhování a snižování rizika kriminality a antisociálního chování ve školách je řízení bezpečnostních rizik.

Většina trestných činů je spáchána v důsledku toho, že **pachatel může využít pro páchaní trestné činnosti ve školách snadnost přístupu do objektu či areálu, možnost úkrytu, neexistenci jednoznačného vymezení veřejného a privátního prostoru, nedostatečnost osvětlení, nevhodnost architektonických úprav a stavebního řešení budov a terénu.** Tyto faktory spolu s dalšími přispívají k zranitelnosti chráněných zájmů vůči vnějším rizikům.

Posouzením rizik kriminality a antisociálního chování, včetně návrhu a implementace bezpečnostních opatření, je základním cílem této normy. Norma upravuje zásady a návrhy pro

plánovače, projektanty, zřizovatele, ředitele a pedagogický personál i další zainteresované strany.

5. ČSN 73 4400 – základem je prevence

Norma jde proti nesprávnému trendu, který je často prezentován v médiích. **Řešení bezpečnosti je ukazováno pouze na úrovni aktivní obrany. Žáci se učí sebeobranu a vlastní školské zařízení přitom je a zůstává z hlediska prevence na úrovni režimových, organizačních a technických opatření zcela neošetřené.**

Norma ČSN 73 4400 klade důraz na preventivní opatření. Je důležité incidentům a mimořádným událostem předcházet a snažit se o jejich eliminaci na nejmenší možnou a přípustnou míru. Pokud již aktivní útočník (nebo jiný obdobný incident) nastane, znamená to selhání preventivních opatření. Pokud školské zařízení žádnou prevenci nemá, je maximálně zranitelné a nelze mluvit o „Bezpečné škole“.

6. Kdy použít ČSN 73 4400

Norma pomáhá k orientaci ve značném množství technických doporučení, norem, vyhlášek a zákonů tím, že se na ně konkrétně odkazuje a zastřešuje vše potřebné pro projektování bezpečnosti a prevenci kriminality škol. Pomáhá, aby koncepční řešení bezpečnosti škol při prvotním plánování výstavby či rekonstrukci nebylo opomíjeno.

Norma je využitelná pro všechny veřejné, soukromé nebo státní instituce a **zřizovatel školy by její aplikaci měl vyžadovat již v zadávací fázi projektu na výstavbu, rekonstrukci nebo projektu a investici do bezpečnostních opatření.**

Od vedoucího projekčního týmu se naopak předpokládá, že znalost této normy povede k tomu, že ji zřizovateli předloží jako jednu z norem důležitou pro kvalitní projekt školy. Své uplatnění nalezne již při územním plánování a zpracovávání všech stupňů projektové dokumentace. Důležitým vodítkem je i při realizaci zakázky a následné údržbě.

7. Vazby na požárně-bezpečnostní řešení stavby

Pokud bude norma brána v úvahu již na samém začátku projekčního procesu, značně usnadní implementaci a soulad všech požárních a bezpečnostních předpisů.

Při plánování výstavby (nebo implementace bezpečnostních opatření do stávajících objektů) je nutné plně akceptovat platné požárně-bezpečnostní řešení stavby s ohledem na únikové trasy, dveře na těchto trasách a shromaždiště. **Zatímco bezpečnostní specialista by rád viděl všechny dveře zavřené, požární specialista vyžaduje**

dveře po směru úniku vždy otevřené. O to více je nutná koordinace bezpečnostních opatření již na úrovni projektové přípravy. **Řešení existují a je chybou hledat je ve chvíli, kdy hasič (HZS) neschválí kolaudaci stavby, nebo napadne při kontrole bezpečnostní instalaci, protože není v souladu s platným požárně-bezpečnostním řešením.**

Požární normy jsou právně vymahatelné. Řada bezpečnostních aplikací, které již školy provedly, porušují tyto zákonné normy. V rámci auditů stovek školských objektů byly vidět **například uzavřené (zamčené) vchody na únikových cestách. Dveře, které byly „drženy“ bezpečnostními systémy v rozporu s vyhláškou č. 23/2008, výše uvedenými požárními normami atd.**

Školy riskují kontrolu Hasičského záchranného sboru a finanční postihy. Návrhu řešení bezpečnosti by vždy měl předcházet projekt a schválení HZS. Bezpečnostní řešení, které chrání vstupy do objektů, bude pravděpodobně vždy zasahovat do požárně-bezpečnostního řešení a musí ho buď plně akceptovat, nebo nechat zpracovat nové s implementovanými požadavky na bezpečnost.

8. Uvedení do praxe

Ačkoliv je norma nová, jsou již v rámci České republiky objekty řešené v duchu této normy. **Pomocí na začátku projektování školy, nebo implementace bezpečnostních opatření do stávajícího zařízení je účast bezpečnostního specialisty, který umí „audit“ požadovaných řešení a navrhne skutečné potřeby.**

Smyslem auditu není kritizovat ředitele ani ukazovat na chyby v řízení této specifické bezpečnosti. Audit má najít řešení, pojmenovat slabá místa a nápravná opatření. Audit je dle normy nezbytný k dalšímu smysluplnému procesu řízení bezpečnosti ve školách. (viz 7. kapitola ČSN 73 4400).

9. Asociace bezpečná škola

V rámci auditů a implementace ČSN 73 4400 je vytvořena metodika k normě. Metodiku vytvořilo MV – odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality s Asociací bezpečná škola.

Sjednocuje kompletní metodiku a její snahou je sjednotit přístup v rámci celé České republiky. Již dnes se na Asociaci obrací desítky škol. Spuštěn je již také webový portál (www.bezpecnaskola.cz), kde se mohou školy stát členy Asociace bezpečná škola a za minimální poplatek mít přístup k řadě nových informací a metodickému vedení.

JUDr. Tomáš Koníček, odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality MV ČR